

**AMERIKANING MAKTABLARIDA QO'LLANUVCHI TPRS METODINI  
O'ZBEKISTONDA JORIY QILISH MASALALARI****Badritdinova Dilshoda Abubakirovna**

Termiz davlat Pedagogika Instituti talabasi

[Dilshodabadritdinova878@gmail.com](mailto:Dilshodabadritdinova878@gmail.com)

**ANNOTATSIYA:** Ushbu maqolada TPRS (Teaching Proficiency through Reading and Storytelling) metodining mohiyati, kelib chiqishi va til o'rgatish jarayonidagi ahamiyati tahlil qilingan. Metodning asosiy tamoyillari – hikoya qilish, o'qish va o'quvchilarni muloqotga jalb qilish orqali tilni tabiiy ravishda o'rganishga yo'naltirishdan iborat. TPRS tilni o'rgatishda qiziqarli va interaktiv yondashuvni taklif qilib, grammatikani nazariy yodlashdan ko'ra, uni amaliy qo'llashga e'tibor qaratadi. Maqolada ushbu metodning afzalliklari, o'quv jarayonidagi samaradorligi va turli yoshdagi o'quvchilar uchun mosligi batafsil yoritilgan

Maqolada TPRS metodining an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda, grammatikani o'rgatishga emas, balki real kontekstda tilni qo'llashga asoslanishi yoritilgan. Shu bilan birga, metodning afzalliklari – o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, tinglash va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish, til o'rganish jarayonini stresssiz va qiziqarli qilish kabi jihatlar tahlil qilingan. TPRSning nafaqat bolalar, balki kattalar uchun ham samarador usul ekanligi, uning turli darajadagi o'quvchilar uchun mosligi bo'yicha misollar keltirilgan.

**Kalit so'zlar:** TPRS, an'anaviy, usul, kommunikativ, samaradorligi, afzalliklari, bosqich, muhit, imkoniyat, texnika, yondashuv.

**KIRISH**

Til o'rganish jarayoni doimo yangilik va kreativ yondashuvlarni talab qiladi. An'anaviy til o'rgatish metodlari ko'pincha grammatik qoidalarni yodlash, mashqlarni takrorlash va testlar orqali bilimni tekshirishga asoslangan. Ammo bunday yondashuv har doim ham o'quvchilar uchun samarali va qiziqarli bo'lavermaydi. Bugungi kunda zamonaviy pedagogika sohasida interaktiv va kommunikativ metodlar tobora ommalashib bormoqda. Shu kontekstdan kelib chiqib, TPRS (Teaching Proficiency through Reading and Storytelling) metodini ko'rib chiqish muhimdir.

TPRS metodi 1990-yillarda AQShlik o'qituvchi Blaine Ray tomonidan ishlab chiqilgan. Metodning asosiy g'oyasi tilni tabiiy, qiziqarli va stresssiz usulda o'rgatishga qaratilgan. Ushbu yondashuv til o'rgatishda an'anaviy yodlash va nazariy o'rganish o'rniga hikoya qilish va amaliy qo'llashni asos qilib oladi. TPRS metodi muloqotga yo'naltirilgan bo'lib, u tilni real hayotiy kontekstda o'rganishga yordam beradi. [1]

TPRS metodining o'ziga xos jihatlaridan biri – bu o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va ularda tilga nisbatan qiziqish uyg'otishdir. Hikoyalar asosida ishlash orqali talabalar nafaqat yangi so'z boyligini o'zlashtiradilar, balki grammatika va talaffuzni ham tabiiy ravishda o'rganadilar. Metodning yana bir afzalligi shundaki, u tilni o'rganishni yanada samimiy va interaktiv jarayonga aylantiradi, bu esa o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshiradi.

Bugungi kunda TPRS dunyoning ko'plab mamlakatlarida keng qo'llanilmoqda. U nafaqat maktab o'quvchilari, balki kattalar uchun ham samarali bo'lganligi bilan mashhurdir. Mazkur maqolada TPRS metodining kelib chiqishi, tamoyillari, afzalliklari va amaliy qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beriladi. Ushbu yondashuvning ta'lim jarayonida qanday natijalar berishi va uning o'quvchilarga ta'siri tahlil qilinadi. TPRS bu chet tillarini o'qitishning zamonaviy metodi hisoblanadi. Hozirgi kunda Amerikaning barcha umumta'lim maktablarida shu metod asosida dars olib boriladi. Mazkur metod Amerikalik til o'qituvchisi Bleyne Rey tomonidan bir ming to'qqiz yuz to'qsoninchi yilda ishlab chiqilgan. TPRS metodining mohiyati shundaki bunda o'quvchilar hikoya aytib berish va o'qish orqali tilni tezroq va osonroq o'rganishlari mumkin. TPRS ning asosiy uch bosqichi mavjud. Birinchisi, o'qituvchi yangi so'zlar va iboralarni tanlaydi va ularni o'quvchilarga takroriy tarzda tanishtiradi. Bu jarayonda o'quvchi bugun o'rgangan yangi so'zlarni qanday talaffuz qilishni, qanday ularni gapni

qo'llashni va xotiradi saqlab qolishni o'rganadi. Bu usulimizning ikkinchi bosqichida o'quvchilar savollar va hikoya yaratishni o'rganishadi. O'qituvchi o'quvchilar bilan birgalikda biron voqeani yoki hikoyani yaratish jarayonida ko'plab savol javoblar qilishadi. Bu usul o'quvchilarning yangi so'zlarni mustahkamlashiga yordam beradi va suhbat jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi. uchinchi bosqichida o'quvchilar bugun o'rgangan yangi so'zlarini o'qish va muhokama qilishni o'rganishadi. Oxirgi bosqichimizda o'quvchilar sodda matnlarni o'qib ulardan kelib chiqqan holda savollarga javob berishni yoki hikoyani qaytib aytib berishni o'rganishadi. Bu bosqichda o'quvchilar tilni o'zlashtirish va tushunishni yanada chuqurroq o'zlashtiradi. [2]

**TPRS metodining afzalliklari:**

- ushbu metod ona tilini o'rganish jarayoniga o'xshaydi;
- hikoyalar orqali o'rganish jarayoni zerikarli bo'lmaydi aksincha, o'quvchilarni dars jarayonida faolligini oshiradi;
- til faqat grammatikani emas, balki haqqoniy suhbatlarni o'rganish uchun qo'llanilad;
- TPRS turli darajadagi o'quvchilar bilan ishlash uchun mos keladi. Bugungi kunda chet tillarni o'rganish bo'yicha eng samarali usul deb aniqlanmoqda va O'zbekistondagi umumta'lim maktablarida joriy qilish yo'lga qo'yilmoqda.[2]

**XULOSA**

Xulosa qilib aytganda, TPRS (Teaching Proficiency through Reading and Storytelling) metodi zamonaviy til o'rgatish usullari orasida o'zining yuqori samaradorligi bilan ajralib turadi. Ushbu metod o'quvchilarga tilni tabiiy va interaktiv tarzda o'rgatishga yordam beradi. Hikoya qilish va muloqot orqali so'z boyligini oshirish, grammatikani intuitiv ravishda o'zlashtirish va tilni real kontekstda qo'llash – bu metodning asosiy afzalliklaridir.

TPRS nafaqat bilim olish jarayonini osonlashtiradi, balki o'quvchilarda tilga bo'lgan qiziqish va ishtiyoqni kuchaytiradi. Stresssiz va qiziqarli o'quv muhiti yaratish orqali u nafaqat maktab o'quvchilari, balki kattalar uchun ham samarali hisoblanadi. Bundan tashqari, metodning moslashuvchanligi uni turli ta'lim darajalarida qo'llash imkoniyatini beradi.

Ta'lim jarayonida TPRS metodini joriy etish orqali nafaqat til o'rgatish samaradorligini oshirish, balki o'quvchilarning ijodkorlik va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish ham mumkin. Shunday qilib, TPRS metodini ta'lim tizimiga kengroq tatbiq etish bugungi global til o'rgatish muhitida dolzarb va istiqbolli yondashuv hisoblanadi. Ushbu metod nafaqat til o'rganishni qiziqarli va stresssiz jarayonga aylantiradi, balki o'quvchilarda tilga bo'lgan ishtiyoqni oshirishga yordam beradi. Ayniqsa, uning moslashuvchanligi va har bir o'quvchining ehtiyojiga moslashish imkoniyati uni ta'lim tizimining barcha darajalarida muvaffaqiyatli qo'llash imkonini beradi. Shu bilan birga, metodning ta'sirchanligi global miqyosda ham isbotlangan bo'lib, ko'plab mamlakatlarda turli yosh va darajadagi o'quvchilarga til o'rgatishda muvaffaqiyatli qo'llanmoqda.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR: (REFERENCES):**

1. Солижонов, Ж. (2024). Crafting the lexicon of magic: analyzing JK Rowling's neologisms in translation. *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*, 2(4/S), 34-38.
2. Kamoljonovich, S. J. R. (2024). AMALIY TARJIMA ELEMENTLARINING ZAMONAVIY KLASSIFIKATSIYASI.
3. Kamoljonovich, S. J. (2022). JK ROULINGNING FANTASTIK ASARLARIDAGI ANTROPONIMLARINING LINGVO-PERSPEKTIV MUAMMOLARI. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(1), 334-343. <https://doi.org/10.24412/2181-2454-2022-1-334-343>
4. Kamoljonovich, S. J., & O'G, Y. N. U. B. (2022). BADIY TARJIMA UCHUN TARJIMA USULLARI TAHLILI (IAN TUHOVSKIY ASARLARI MISOLIDA). *Ta'lim fidoyilari*, 18(5), 32-37.

5. Jo'ramurodova, Z., & Solijonov, J. (2022, April). JK ROULINGNING "BIDL QISSANAVIS ERTAKLARI" ("THE TALES OF BEEDLE THE BARD") ASARIDAGI ANTROPONIMLARNING O'ZBEK TILIDAN INGLIZ TILIGA TARJIMA QILISHDAGI MUAMMOLARI. In МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ: "СОВРЕМЕННЫЕ ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ПАРАДИГМЫ: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ТРАДИЦИЙ И ИННОВАЦИЙ II" (Vol. 2, No. 18.03, pp. 554-560). <https://doi.org/10.47100/nuu.v2i18.03.115>
6. Qodirovna, A. Z., & Kamoljonovich, S. J. (2022). JK ROULINGNING, GARRI POTTER VA AFSUNGARLAR TOSHI''ROMANIDAGI SEHRGARLAR OBRAZINI INGLIZ TILIDAN O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHNING LINGVO-PERSPEKTIV TAHLILI. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(3), 176-180. <https://doi.org/10.24412/2181-2454-2022-3-176-180>